

syn, at han skulde have kastet Brag paa dette Tilsyn, og man bebrejder os, at vi ikke ville gaa hen og gentage disse snart halvtretindstyve Aar gamle Udtalelser. Jeg vil sige, at enhver Udtalelse, som kommer frem, skal forstaas i Forhold til den Tid og de Omstændigheder, under hvilke den bruges. Det, vi maa lægge Mærke til, er, at vedkommende var en aandelig Gennembrudsmand af første Rang og ejede derfor en Udtryksmaade, som det ikke er hver Mands Sag at løbe hen og tilegne sig. Vi ere ikke ukritiske Efterkaffere, lige saa lidt som hin navnkundige Mand kan siges i alle Maader at have været usejlsbar. Vi bør erindre, at den paagældende Mand netop den Gang var meget oppositio- nel stillet over for Provster og Bisper, hvilket mulig kunde have Indflydelse paa hans Udtalelser, og der var i den Tid en ganske anderledes Forventning, en ganske anderledes Tillid og et ganske anderledes Haab til, hvad man kunde vente sig af et konstitutionelt Ministerium, end vi have nu om Dage. Jeg tror, at hvis den gamle Rigsdagsmand havde været her i disse Dage, med den Erfaring, vi have, den sørgelige Erfaring, vi have, med Hensyn til, hvad vi kunne vente os af et konstitutionelt Ministerium, og med det Rendskab, vi have til Befolkningens Udvikling, og de store Forandringer, der ere foregaaede i Gejstligheden, saa vilde han have sagt: Lad os hellere foreløbig blive ved det, vi have, til Udviklingen modnes og naturlig fører noget andet med sig. Ingen skal saa mig til at tro, at den Omstændighed, at de gamle Provster af og til komme i Skolen, kan lægge alvorlige Hindringer i Vejen for en virkelig friskindet Lærer, der har nogen Personlighed, tværtimod kan det komme ham til Gavn, at han faar Lejlighed til at prøve sine Anstuelser og Meninger over for anderledes tænkende. Disse gamle Provster, man har talt saa meget om, ere — jeg haaber ikke, det ærede Medlem for Odense Amts 6te Valgfreds tager mig det ilde op — vistnok en meget ejendommelig Race. Men et Gode have disse storkonservative Provster i alt Fald ved sig, og det er dette, at de gerne ville se noget dygtigt, og jeg ved bestemt fra min egen Erfaring, at hvor de komme i Skolen og se noget dygtigt, vise de sig meget villige til at se igennem Fingre med det ene og andet med Hensyn til Lærersens personlige Opfattelse, Metode og Sligt, og deri gøre de Ret.

Det ærede Medlem fra Ringløbing sluttede i Fredags med at forlange tre Ting eller i alt Fald med at udtale Ønsket om, at der maatte blive opført tre Ting i dette Skolelovsforslag, og det var en Udvidelse af Skole-

kommissionerne, et andet Skultsystem og en Ordning af Forholdet til den fri Skole. Jeg vil for mit Vedkommende sige, at disse Fordringer ere uhyre moderate og ikke større, end vi gerne kunde hde dem vor Medvirking, saaledes at de kunne sættes igennem, i det mindste, hvad det første Spørgsmaal angaar, nemlig om den udvidede Skolekommission. Derimod kan jeg personlig ikke hde min Medvirking til et andet Skultsystem. I det hele taget forekommer dette Skultsystem mig særdeles lidet tidsvarende, og det skulde man ikke vente at høre Tale om fra den Side. Nej, vi skulle efter min Mening bort fra det, helt bort fra det. Der har været en lang Periode, hvor man i det mindste i min Hjemegn ikke kendte Skultsystemet, og det gik meget godt endda. Men saa blev Skultsystemet draget frem til megen Forulempelse for en Masse Mennesker. Nu vil man sige eller maaste tænke: Nu begynder han selv at hæve sig op i det blaa; er der nogen Mening i at give et Paalæg, hvis man ikke bag ved dette Paalæg sætter en Tvang? Jeg siger: Ja, det er der Mening i; i den Slags moralske og humane Forhold som dette er der Mening i at give et Paalæg uden at sætte en Tvang bag ved. Man vil spørge om, om der da kan nævnes et eneste Eksempel i Lovgivningen paa, at dette finder Sted? Ja, vi vedtog jo i Fjor en Lov om Tilsyn med Plejebørn, og der gabe vi netop et Paabud om Tilsyn, bag ved hvilket der ikke er nogen Tvang, og det tog Justitsministeren imod. Vi skulde dog virkelig vogte os for, at vi i Retning af Kummelighed og Frisind ikke lod os distancere af Justitsministeren. Med Hensyn til Forholdet over for den fri Skole, da er det jo fra alle Sider anerkendt, hvilken Betydning den har haft. Min Mening er, at den fortjener nogen Støtte, og at der ogsaa maatte kunne findes en Form, hvorved vi paa en eller anden Maade kunde komme til det. Den Sætning, den højtærede Minister udtalte, at dens gode Virkning vil være afhængig af dens fri Stilling, kan i og for sig være meget rigtig. Jeg tvivler ikke om, at hvis den Sætning havde været fremført for en Del Aar tilbage, vilde den have været aldeles affejende. Men i vore Dage ere vi naaede til, at vi maa holde os paa Jorden for at leve, og ogsaa den fri Skole skal leve. Den har et retfærdigt og billigt Krav paa at blive taget noget under Armen. Jeg tror nu at have gennemgaaet de vigtigste Punkter og sagt min Mening om de forskellige Forslag, der ere fremme. Jeg kunde for saa vidt godt slutte, og jeg kunde slutte med atter at udtale et godt Haab for Lov-